

ANASTASI SINAÏTA I EL SEU SERMÓ SOBRE LA SAGRADA SINAXI

per Alexandre OLIVAR

Amb Anastasi Sinaïta ens situem en el segle VII¹. Degué morir en un dels primers anys del segle següent, però la seva millor activitat es desplegà en el curs de la segona meitat del segle VII a Egipte i a Síria². No tenim gaires detalls de la seva vida i ens manquen també elements per a fer-ne precisions cronològiques. Sabem que fou monjo i prevere; obtingué la direcció del famós monestir del Sinai. És considerat com un dels millors teòlegs polemistes del seu temps; prengué una part molt viva, tant de paraula com per escrit, en la controvèrsia antimonofisita i antimonoteleta; ell es mantingué sempre en la banda dels calcedonians. No podem ni volem entretenir-nos aquí en el llegat literari d'Anastasi i en els problemes que comporta³. Com a prevere, Anastasi exercí la predicació. De la seva activitat homilètica es conserven alguns sermons⁴, el més extens dels quals és el que ens ha arribat portant aquest llarg títol: «Sermó sobre la sagrada sinaxi i que no hem de criticar ni hem de guardar record dels mals rebuts.»⁵ És un discurs pastoral extraordinari, més pel seu contingut que per la seva extensió. Desprovist dels retoricismes propis de l'època, l'orador, amb un llen-

1. Aquest és el text sencer de la lliçó inaugural del curs 1991-1992, que vaig pronunciar a l'Institut de Litúrgia de la Facultat de Teologia de Catalunya (Barcelona) el 13 de novembre del 1991. El text de la conferència, que representa una redacció una mica abreujada i desprovista de notes, ha estat publicat per la revista *Phase* del Centre de Pastoral Litúrgica, de Barcelona.

2. Síria caigué sota el poder de l'Islam entre els anys 635 i 637; entre el 639 i el 641 hi caigué Egipte. El sermó que constitueix l'objecte del nostre estudi no reflecteix aquesta situació política. Els musulmans, en aquells primers temps del seu domini, es mostraven tolerants en l'aspecte religiós. Per la manera de parlar i pels detalls que dóna, sembla que Anastasi, en el sermó en qüestió, s'adreça a un auditori relativament nombrós, variat i més aviat culte, és a dir, a un públic ciutadà.

3. Cf. *Clavis Patrum Graecorum III*, números 7745-7758.

4. Cf. A. OLIVAR, *La predicación cristiana antigua*, Barcelona 1991, pp. 211s. En les notes següents tornarem a citar repetides vegades aquesta obra; ho farem en la forma abreujada *La predicación*.

5. PG LXXXIX 825-850.

guatge senzill, però contundent, exhorta els cristians a prendre seriosament les coses de Déu, sobretot les que tenen relació amb l'amor de Déu i del pròxim. La descripció que fa Anastasi del comportament dels fidels a l'església durant les funcions sagrades és d'una vivacitat tan gran, que converteix el sermó en un document històric de primer ordre, valor que s'ajunta al que el text té, per la seva antigor, com a font per a la història de la litúrgia⁶. El predicador parla portat per un zel pastoral barrejat manifestament amb un gran amor envers els oients. Anastasi, en pintar, de la manera que ho fa, la negligència dels cristians, als qui s'adreça, ofereix un quadre alarmant de la situació espiritual del moment històric⁷. Després de la lectura del sermó hom s'enduu la impressió que no és tan sorprenent com hom podria pensar que els cristians antics hagin sucumbit tan fàcilment a la pressió musulmana. Però el llenguatge emprat per Anastasi en aquest sermó pot ésser el de qualsevol època, de manera que el «Sermó sobre la sagrada sinaxi» val per a tots els temps. Per això m'ha semblat digne que fos reconsiderat.

Contribueix a fer-nos creure que es tracta d'un veritable discurs, i no d'una oració fingida, el fet que el text porta al començament la petició de benedicció «Beneïu, pare», que el prevere orador adreça al seu superior eclesiàstic abans de parlar⁸. La prolixitat del discurs no constitueix necessàriament un argument per a no creure que el sermó representa una oració originalment declamada⁹. L'extensió, la perfecció formal i l'exposició doctrinal ben estructurada¹⁰ fan pensar en una possible redacció prèvia del text: l'orador hauria redactat el sermó en preparar-lo¹¹; si més no, Anastasi podia haver perfeccionat la redacció obtinguda del treball hipotètic dels estenògrafs, després de la declamació, per a fer-ne un text definitiu¹².

En les pàgines que segueixen em plaurà de comentar sobretot allò que Anastasi, en el sermó en qüestió, diu sobre la moral essencial del cristià en relació amb la vida sacramental, concretament amb la sinaxi, entesa com a celebració eucarística. En això Anastasi es mostra ben conscient de la

6. De tota manera, els elements rituals que ofereix el sermó són comuns a les litúrgies gregues antigues; no assenyalen una anàfora concreta.

7. El sermó no transparenta que la presència de l'Islam hagi estat un revulsiu per als cristians.

8. No podem insistir sobre aquest punt, perquè «Beneïu, pare» és una fórmula molt comuna en la tradició històrico-textual de l'homilètica bizantina (cf. *La predicación* 519) i, en molts casos, podria haver estat afegida per un copista. Si en el nostre cas és original, pot significar que el prevere Anastasi predicà el sermó a la presència d'un prelat i, per tant, en una església gran (vegeu l'anterior n. 2).

9. Sobre la duració dels sermons podeu veure *La predicación* 670-721.

10. En més d'un punt l'eloqüència d'Anastasi sembla inspirar-se en la de Joan Crisòstom. Això val tant per a la forma retòrica com per a la manera de tractar el públic. La comparació entre ambdós oradors resta per fer.

11. Vegeu *La predicación* 589-591, 605 i altres exemples esmentats en la mateixa obra.

12. Tracto d'això, en general, en el cap. XV de *La predicación*, sobre la transmissió textual dels sermons (pp. 902-944).

seva responsabilitat sacerdotal; no parla «in abstracto»; sap a qui s'adreça i coneix bé el que ha de dir. Ho té ben pensat i molt sentit. Les seves repressions i exhortacions superen l'interès merament ètic. Barreja la responsabilitat moral amb la respectabilitat que mereix Déu en si mateix i que mereixen les coses sagrades per damunt de tot. Això confereix al discurs una especial sublimitat.

Anastasi comença per dir que l'oració, unida a la lectura de la Sagrada Escriptura, és la mare de totes les virtuts. Tal com ho expressa, ve a dir que aquesta lectura no es diferencia de l'oració. De fet, l'oració té la seva expressió ordinària en la recitació quotidiana del saltiri. Com ja havien fet altres Pares de l'Església abans d'ell¹³, Anastasi explica les virtuts del llibre dels salms: en ells hi ha continguts tots els aspectes de la vida espiritual; en ells trobarem totes les possibilitats per a satisfer la nostra pregària, i l'oració ens portarà a la dedicació a Déu, que és un art que cal aprendre; els qui no l'aprenen cauen en els vicis que Anastasi blasme, especialment en el vici de la crítica. Perquè un home sense oració, un cristià que no té Déu com objecte de la seva contemplació constant, no fa altra cosa que fixar-se en els defectes dels altres, i això el porta a ignorar els propis. Un esperit dominat per la dolenteria cerca la distracció, i no hi ha res que satisfaci tant com malparlar dels altres. L'home dolent no aguanta ni una hora a l'església, perquè es fa incapaç de seguir les lectures i les pregàries. Si la perícopa evangèlica s'allarga, manifesta la seva indignació; quan el sacerdot fa durar més del que és sòlit les deprecacions, de seguida fa mala cara i protesta. Si el celebrant, en la celebració del sacrifici incruent, procedeix d'una manera digna i pausada, hi ha manifestacions d'enuig i alguns badallen esperant el moment de veure's lliures, com qui espera el final d'una sessió davant un tribunal. Que en som, de miserables! Anem a la sinaxi no per estar atents i per pregar. N'hi ha que hi van per liquidar-hi els seus negocis, com si l'església fos un fòrum, fos un mercat¹⁴.

D'altres, quan han d'anar a missa, allò que primer els preocupa no és tenir un cor penedit, sinó saber quin vestit es posaran¹⁵. Alguns, en arribar a l'església, abans d'entrar, pregunten a quin moment està la celebració i

13. Un dels testimonis més preclars és Atanasi d'Alexandria amb la seva *Carta a Marcel·lí* (PG XXVII 11-46). Potser Anastasi la recordava en aquest moment de la seva predicació.

14. Cf. *La predicació* 875 Una mica més endavant Anastasi repeteix la mateixa queixa. Ja un predicador tan antic com Orígenes presenta queixes semblants; p. ex., en el seu *Comentari al llibre de l'Èxode*, H. XIII 2 (ed. W. A. Bachrens, *Origenes-Werke* VI 272).

15. Tenim aquí un antic exemple d'anar a missa com a acte de societat. Almenys quan jo era jove, a missa, els diumenges, hom hi anava mudat. Per a alguns era una ocasió d'exhibir belles mantellines i altres robes. Anastasi no vol pas dir que, a missa, no hi haguem d'anar ben vestits; ara bé, el vestit no ha de ser la primera preocupació. També el sacerdot i els altres ministres sagrats solen portar millors ornaments els dies de festa. Tot ha de ser a honor de Déu, no per a lluïment dels homes i dones en ocasió d'un afer diví.

si falta gaire per la comunió. Als qui només entren al temple per combregar i tornar-se'n, Anastasi els compara a gossos que entren a les cases, arrabassen el tros de pa que troben i fugen. Per als qui romanen a l'església durant la funció sagrada Anastasi té una queixa particular: alguns no poden estar callats una hora, ans aprofiten el moment de la sinaxi per xerrar, especialment dels propis afers¹⁶. D'altres, com si l'assistència a la celebració litúrgica no hagués representat res per a ells, acabada la funció retornen als vicis habituals, quan no els han comès ja dins la mateixa sinaxi, passejant la vista per la bellesa de les dones presents a l'assemblea. I altres homes hi ha encara que profanen l'hora tremenda del culte diví amb distraccions o bé amb maledicències, de les quals no se'n salven ni els mateixos sacerdots que ofereixen el sant sacrifici. Això, pel que fa als homes. I les dones? N'hi ha que en lloc d'estar absortes en la pregària, es dediquen a seduir els homes més incauts amb les seves mirades.

És aquesta la manera de captenir-se degudament durant els actes litúrgics? És aquesta la forma digna de gosar acostar-se a rebre el cos sagrat de Jesucrist i la sang vessada per a la salvació del món? Aquesta, més aviat, fou la manera com va combregar Judes. No serveix de res fer una ablució de mans, abans d'entrar a l'església, i després fer reverències a les icones i a les creus. No és això el que Déu espera de tu.

A l'església hauríem de sentir-nos plens de temor i de reverència, ja que aquest lloc és la casa d'aquell qui és el nostre rei i jutge, Déu. En canvi, ens hi comportem, rient i jugant, com si ens trobéssim al teatre o als banys.

L'església, a més, és el consultori del nostre metge i és també un port. Si allí no hi trobes la guarició, ò sigui, el perdó, i no hi recobres la tranquil·litat, on ho trobaràs tot això? La gran pregària eucarística rep el nom d'anàfora, terme que significa elevació, ésser portat amunt; és l'ocasió d'aixecar el teu cor, confessant a Déu pels sacerdots els teus pecats per poder acostar-te a rebre el cos i la sang del Senyor, tal com ho prescriu sant Pau¹⁷. Rebre altrament els divins misteris és rebre la mort.

Aquí Anastasi posa en boca d'un interlocutor fingit l'objecció antiga: i qui és digne de rebre els sants misteris? En seràs si vols ser-ne, si fas penitència i et redimeixes amb obres de caritat. No perquè estiguis immers en el mal has de deixar de pregar i d'anar a l'església. Cal que hi vagis i que hi preguis, per tal de no convertir la casa del Senyor en una cova de lladres¹⁸. El sacerdot (ιερεύς) és el mitjancer entre Déu i els homes; el sacerdot ens exhorta a canviar de vida per poder apropar-nos a la taula mística, a la que ens hem d'aproximar amb una oració plena d'atenció. Per això el diaca clama: Στῶμεν καλῶς: estigueu com cal estar, plens de reverència.

16. Vegeu l'anterior n. 14. *La predicación* 868-878 (cap. XII), tracta de les reclamacions de silenci. Sobre la permanència a l'església durant tota la funció sagrada podeu veure, en l'obra citada, p. ex., la p. 746.

17. 1Co 11,28-30.

18. Mt 21,13.

Estigueu atents (προσχωμεν)¹⁹ a l'anàfora, a la celebració dels sants misteris, la qual, com hem vist té un nom que significa elevació. Inclinem el cap. Tanquem la imaginació i la llengua. Omplim l'esperit i elevem-nos al cel. Amunt la ment, amunt els cors! Tinguem els ulls fets en Déu; transcendim el cel i els àngels i arribem al tron de Déu. Agafem-nos als peus de Jesucrist i confessem els nostres pecats davant l'altar celestial.

Això és el què vol dir el sacerdot quan exclama: Amunt els cors! No hem de mentir quan responem que els tenim elevats al Senyor. El sacerdot està maldant per obtenir-te la gràcia de l'Esperit Sant, i tu restes indiferent o distret. Uneix-te a la pregària del sacerdot. No ho podràs fer si en el moment de la sinaxi estàs dominat pel ressentiment i l'odi, efecte del record de les ofenses rebudes. Com pots cantar el Parenostre amb aquests sentiments d'odi i de manca de perdó?

En el sermó segueix un paràgraf que em sembla ésser el punt culminant del discurs. L'orador continua fent ús de l'apòstrof «home què dius?», «home què fas?», emprant amb una retòrica òptima expressions plenes de sentiment, esforçant-se per arribar a tocar els cors. És en aquest moment del discurs on apareix millor la síntesi de la matèria tractada: en la sublimitat de la sagrada sinaxi, en el contacte directe amb els misteris divins, contrasta tremendament no ja la distracció dels fidels desidiosos, sinó el sentiment de rancúnia i l'odi guardat en el cor amb la celebració sacramental de la misericòrdia divina.

«Home, què fas? Mentre els àngels exerceixen el seu ministeri litúrgic al voltant de la taula mística, volant en torn d'ella²⁰, mentre els querubins l'envolten, cantant amb veu clara, l'himne del trisagi; mentre els serafins s'inclinen plens de reverència, i el pontífex (ἀρχιερεύς) implora per a tu la reconciliació: mentre tots ells, amb temor i tremor, tenen els ulls fets en l'Anyell de Déu que és immolat, sobre el qual davalla l'Esperit Sant; mentre els àngels invisiblement vant assenyalant les consciències de cada un dels fidels —, tu, sense cap temor, ofereixes l'òscul de Judes al teu germà, amagant en el fons del teu cor el record de les injúries i el verí de l'odi! I coneixent l'estat de la teva consciència goses dir: Perdoneu-me com jo perdono el meu germà. Això que dius, ho dius contra tu mateix. És com si diguéssis: Senyor, jo mateix profereixo contra mi la pròpia sentència.»

Hauríem de tenir una disposició interna que ens fes dir amb tota sinceritat: Perdoneu-me, Senyor, tal com jo perdono els meus iguals. Aquesta disposició l'hauríem de tenir cada dia, sobretot quan, a l'assemblea (sinaxi) sagrada, el sacerdot, després de la consagració en el sacrifici incruent, fa l'elevació del pa per a mostrar-lo als presents. Aleshores el diaca exclama

19. Sobre aquest clam del diaca, vegeu el cap. X de *La predicación* (pp. 815-833).

20. Tot aquest passatge del sermó té com un sabor iconogràfic. La intervenció dels àngels o la seva presència en la sinaxi, signe escatològic, apareix més d'una vegada en la literatura patristica. També el cànon romà suplica a Déu: «Jube haec (scilicet sacrosanctum corpus et sanguinem) perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum, in conspectu divinae maiestatis tuae...»

una altra vegada: Estigueu atents! Com si diguéis: Feu atenció a vosaltres mateixos, estigueu en consonància amb la vostra consciència, que ha de ser bona. Altrament no seria veritat la resposta donada anteriorment: Tenim els cors elevats al Senyor. Només amb un cor purificat podem haver-nos abraçat pel bes de la pau.

Quan Anastasi parla des del seu lloc de prevere president de la celebració no coneix les consciències de cada un dels presents, no en sap els pensaments, ignora si són bones o dolentes llurs disposicions. Està convençut que no tothom s'acosta d'una manera indigna a rebre els sagrats misteris. Ell adreça la seva veu a tots els presents, en general: que cadascú prengui allò que li pertoca dels seus seriosos advertiments.

L'anàfora arriba al moment en què el ministre sagrat exclama: «Les coses santes per als sants!» Per a alguns això sonarà com si la veu divina els diguéis: No em toquis, aparta't, tu que conserves el ressentiment i no perdones. Has vingut a presentar la teva ofrena sense haver perdonat el teu germà. Només quan t'hagis purificat dels teus pecats seràs capaç de rebre el do sagrat que crema com una brasa. Tots aquests sentiments han de suscitar en la nostra consciència l'exclamació sacerdotal: «Les coses santes per als sants!»

En aquest moment no hi ha ofensa que no hagi de ser perdonada. Has de perdonar, per gran que hagi estat la injúria de què hagi estat víctima. Has de perdonar, com Esteve perdonava quan es moria i com ho feia el mateix Senyor en la creu.

Anastasi fa, a continuació, unes consideracions sobre el perdó de les injúries rebudes. La injúria és allò que ens costa més d'oblidar. Menys ens costa d'oblidar els pecats propis. Algú se sentirà potser desanimat quan pensi que li cal obtenir el perdó dels propis pecats pel dejuni, per les vetlles i per altres actes penitencials. Hi ha un mitjà més senzill: perdona, i seràs perdonat; no judiquis, i no seràs judicat.

No judiquis: no facis cap mala suposició de ningú; tu no coneixes l'estat de conversió interior, oculta, de cada pecador. En això de judicar els altres tenim un perill particularment greu: el de judicar els preveres. Hauran arribat a les nostres orelles coses relatives a ells que ens indueixin a fer-ne judicis negatius, fins a creure que un determinat sacerdot s'ha fet incapaç de fer baixar la gràcia de l'Esperit Sant. En això, l'oriental Anastasi no apel·la —com ho hauria fet, per exemple, Agustí d'Hipona— a l'objectivitat sacramental del poder sacerdotal, la qual fa que la persona consagrada, per indigne que sigui, exerceixi vàlidament el seu ministeri sagrat. Anastasi es limita a dir que cal deixar en mans de Déu el judici sobre aquestes persones, les quals, com a preveres que són, ocupen un lloc més sublim que el dels laics²¹. En tot cas, aquí a la terra és al bisbe, segons els cànons ecle-

21. Encara avui (i probablement sempre serà així) alguns dels laics que no van a missa se n'excusen per la dolenteria del sacerdot. A més de ser, aquesta, una excusa no vàlida naturalment de la pròpia desídia, és al mateix temps un signe de la persistència de les antiquíssimes

siàstics, a qui pertoca jutjar els preveres. Anastasi només fa una excepció que permeti que els fidels es converteixin en jutges dels preveres: quan aquests es manifesten declaradament apartats de l'ortodòxia, propugnament una doctrina contrària als dogmes definits de la fe. En això apareix l'Anastasi polemita, preocupat per les controvèrsies postcalcedonianes, que tanta confusió havien sembrat en la seva època.

El nostre orador clou el seu discurs amb una exhortació repetida a apropar-se als divins misteris amb una consciència pura. Ni que sigui un bon sacerdot, ni que es tractés d'un àngel, el qui oferís el sacrifici incruent, no podria deslliurar-te dels pecats, si tu t'hi presentessis d'una manera indigna. Satanàs va entrar en Judes quan aquest va rebre el pa sagrat de mans del mateix Senyor.

Segons un costum bastant estès en la predicació patristica, Anastasi acaba el seu sermó amb una historieta moralitzadora, la qual té per objecte ajudar els oients a comprendre millor la matèria explicada i a retenir-la a la memòria. Hi hagué un monjo, diu, que menà obertament una vida plena de negligències, gens edificant. Arribat el moment de la seva mort mostrà un agraïment i una alegria ben impròpies de la vida que havia dut. Sorpresos, uns monjos ancians li en varen demanar una explicació. El monjo moment reconeixia que havia portat una vida indigna, i explicà que en acostar-se la seva fi se li havien aparegut uns àngels que portaven un document on constaven els seus pecats. Els àngels, havent-ne llegit la llista, li preguntaren si reconeixia aquests pecats. Sí, respongué el monjo, però afegí que també calia reconèixer que des que s'havia fet monjo havia complert allò que diu l'Escriptura: «No judiqueu, i no sereu judicats; perdoneu, i sereu perdonats.»²² En sentir aquestes paraules els àngels van destruir el document de la seva condemna; per això el monjo moria feliç.

Fem ara algunes consideracions conclusives. Diguem, en primer lloc, que el tema principal, l'objectiu, pròpiament, del sermó d'Anastasi sobre la sagrada sinaxi, no és la litúrgia ni el comportament dels fidels durant el culte. És cert que això ocupa bona part del discurs i que l'autor aprofita l'ocasió per fer una crítica de la manera de prendre part dels fidels en les funcions sagrades. Com que això ocupa la primera part del sermó (encara que en torna a tractar més endavant), és natural que la peça literària porti un títol que comença amb les paraules: «Sermó sobre la sagrada sinaxi.» Tot i que Anastasi no vol generalitzar massa, perquè reconeix que hi ha, sens dubte, fidels que participen molt degudament en els actes litúrgics, la

heretgies: la del donatisme en aquest cas. A missa no hi vas per al sacerdot, sinó per a Déu, el qual, per a tu, no deixa de perpetuar en aquesta terra la celebració del sacrifici del seu Fill, ofert vàlidament pel sacerdot, sigui quina sigui la disposició moral d'aquest, mentre ell exerceixi el seu ministeri.

22. Mt 7,1.

crítica que fa del capteniment dels cristians a l'església té caires molt negatius, descrits pel predicador d'una manera viva, gairebé pintoresca. Però —repetim-ho— no és això l'objectiu principal de la seva predicació, sinó que ho és allò que anuncia la segona part del títol amb què ens ha estat transmès el sermó, és a dir, que no s'ha de criticar ni hem de jutjar els altres, i que no hem de guardar rencor ni odi en el cor o ressentiment per les ofenses rebudes. La impugnació d'aquest vici és allò que Anastasi es va proposar com a objectiu primordial en compondre el sermó. Qui sap si les polèmiques teològiques del temps no contribuïren a preocupar el nostre predicador en aquest sentit. A voltes les diferències teològiques engendren malvolences. Però cal reconèixer que Anastasi parla de l'odi en general, de qualsevol mena de ressentiment. S'adreça al pecador, sigui qui sigui, en la segona persona del singular. D'aquesta manera, que no és precisament molt sinaxària, l'orador interpel·la la consciència personal de cada un, ja que la responsabilitat moral és cosa personalíssima.

Allò que interessa d'una manera especial a l'historiador de la litúrgia, o al liturgista en general, és que Anastasi ensenya que el vici de què tracta queda particularment contrastat quan el seu portador pren part en la sinaxi, quan aquest s'acosta a la taula mística. Naturalment, no hi ha vici, no existeix cap estat de culpabilitat, que no contrasti fortament, màximament, quan és confrontat amb el sagrat, sobretot amb la celebració del sacrifici incruent. En el pensament d'Anastasi Sinaïta la litúrgia apareix com la pedra de toc de l'ètica del cristià. Quina altra cosa sinó els misteris divins, i només ells, podien constituir per als cristians antics el criteri més pur d'una vida bona i santa? A la presència del sacrifici incruent i en la recepció dels sacraments del cos i de la sang de Jesucrist és on ressalta millor el grau d'autenticitat d'un esperit cristià o d'allò que li és contrari. El qui participi de la celebració eucarística amb una consciència culpable, especialment amb la que no coneix el perdó, trobarà desplaent la funció sagrada; així que pugui, fins i tot amb manca de fonament, atacarà el sacerdot i la seva suposada dolenteria; ordinàriament trobarà la predicació d'aquest buida i pesada; haurà anat a la sinaxi només per compliment i molt serà que hi resisteixi fins al final de la funció; trobarà llargues, inacabables, les lectures bíbliques, les quals li diran ben poca cosa, i si alguna cosa li diuen, no ho voldrà entendre, ja que per a ell serà una acusació de la seva consciència; no tindrà la força necessària per a elevar el cor al Senyor; quan li siguin mostrats el pa i el vi consagrats se sentirà incòmode; i quan senti «Les coses santes per als sants!» se sentirà avergonyit, quan no ferit.

En canvi, l'home que sap perdonar es trobarà bé en la sinaxi: allí, com en un ver nou paradís, experimentarà la seva màxima alegria. Tindrà en alta estima el lloc sagrat, seguirà amb atenció i amb devoció el desplegament del culte, el qual, per a ell, estarà ple de sentit. En altres paraules, el fet que la litúrgia li digui quelcom, i més que quelcom, no dependrà del seu gust o caprici, sinó d'un estat d'ànim acordat amb la significació dels ritus sagrats i de les paraules. En el Saltiri trobarà un espill de santedat i un llibre que li servirà per a expressar fàcilment la seva alegria o una santa

aflicció. Més resumidament: la sinaxi serà veritablement el moment i el lloc del seu encontre amb aquell que vol que en el curs del temps celebrem el sacrifici incruent, que constitueix el nostre perdó i la nostra redempció.

Alexandre OLIVAR
Monestir de Montserrat
08199 MONTSERRAT (Barcelona)

Summary

Though pronounced on the VII C., the great sermon of Anastasius Sinaita «About the Holy Synaxis» has an interest up to date. The vivid description and the criticisms that the presbyter Anastasius offers about the behaviour of many faithful, negligent and upsed minded, during the acts of worship (the divine services) are valid for all the times. The main object of the sermon, however, is not really the dignified way one takes part in the divine services but not to share the Eucharist bearing no matter what kind of hate at heart. Anastasius belief is that the Eucharist is the touchstone of the Christian ethics. With the immediate contact with the Sacred, the human nastiness becomes outstanding. The Liturgy of the Eucharist becomes unbearable for the resented christian; it is only delicious for the one who goes with a heart clean of any bitterness.